

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра підприємництва, обліку та фінансів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету

Наталія КИРИЧЕНКО

« 01 » вересня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 4. Аграрна економіка

(назва навчальної дисципліни)

освітній рівень Доктор філософії
(бакалавр, магістр)

спеціальність 051 Економіка
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація (освітньо-професійна програма) «Економіка»
(назва спеціалізації)

факультет економічний
(назва факультету)

2023 – 2024 навчальний рік

Робоча програма дисципліни «Аграрна економіка»
(назва навчальної дисципліни)

Для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, що навчаються за освітньо-професійною програмою «Економіка», спеціальності 051 Економіка

Розробники:

Андрій ПАНТЕЛЕЙМОНЕНКО, професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів, д.е.н.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри підприємництва, обліку та фінансів
Протокол від «01» _____ вересня _____ 2023 року № 2

Схвалено методичною комісією економічного факультету
Протокол від «01» _____ вересня _____ 2023 року № 2

Затверджено на Вченій раді економічного факультету
Протокол від «01» _____ вересня _____ 2023 року № 2

В.о. завідувач кафедри підприємництва, обліку та фінансів

(підпис)

Карнаушенко А.С.

(прізвище та ініціали)

«01» вересня _____ 2023 року

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (напрямок підготовки), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	вечірня форма навчання
Кількість кредитів – 4,0	Галузь знань <u>05 «Соціальні та поведінкові науки»</u> (шифр і назва)	Нормативна	
Змістових частин – 1	Спеціальність: <u>051 «Економіка»</u>	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 120 год.	Третій (освітньо-науковий) рівень: <u>«Доктор філософії»</u>	Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи здобувача - 3		1-й	1-й
		Лекції	
		14 год.	14 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	16 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		90 год.	90 год.
	Індивідуальні завдання:		
–	–		
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 30/90 (25%/75%).

для вечірньої форми навчання – 30/90 (25%/75%).

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни: формування вмінь у здобувачів застосовувати на практиці теоретичні та методологічні основи формування та реалізації аграрної економіки, вміння оцінювати її ефективність та обґрунтовувати вибір тих чи інших заходів державного регулювання, пошуку ефективних шляхів досягнення стану економіки стійкого розвитку.

Завдання дисципліни: теоретична підготовка здобувачів першого рівня вищої освіти з питань:

- економічної сутності, характеру і головних компонентів аграрної економіки;

- методологічних та макроекономічних засад формування аграрної політики країни;
- правових підстав та особливостей діяльності державних органів та інститутів з питань аграрної політики, а також порядку використання ними різноманітних ринково-політичних інструментів;
- ефективності заходів фінансово-кредитної, податкової, цінової політики в аграрному секторі, а також аграрно-соціальної та аграрно-екологічної політики держави;
- розуміння особливостей формування системи управління аграрною економікою у країнах із різним рівнем соціально-економічного розвитку.

Результатом вивчення дисципліни «Аграрна економіка» здобувач повинен отримати:

знання:

- економічну сутність, характер і головні компоненти аграрної економіки;
- механізми формування національних та світових агропродовольчих ринків, вплив аграрної економіки України на міжнародну торгівлю та продовольчу світову безпеку;
- інструменти регулювання ринків агропродовольчої продукції та економічні наслідки їх застосування;
- основні підходи до оцінювання рівня державної підтримки аграрного сектору;
- засади аграрно-екологічної, аграрно-соціальної політики, їх сучасні аспекти і проблеми реалізації;
- основні етапи розвитку аграрної економіки України та її основні напрями розвитку;
- сучасний стан процесу реформування економічних відносин, характерні риси бюджетної, податкової, фінансово-кредитної та цінової політики;
- особливості формування окремих продовольчих ринків в Україні з позиції попиту і пропозиції, інструменти державного регулювання внутрішнього ринку та зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією;
- особливості формування аграрної політики у країнах з різним рівнем економічного розвитку.

уміння:

- формувати мету та систему цілей аграрної економіки;
- аналізувати наслідки використання окремих інструментів регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку та зовнішньої торгівлі з точки зору їх впливу на виробників, споживачів та державний бюджет;
- визначати рівень захисту аграрного сектору із використанням загальноприйнятої світовою спільнотою методології;
- оцінювати міжнародну конкурентоспроможність вітчизняного сільськогосподарського виробництва;
- визначати основні показники продовольчої безпеки держави та фактори, що на неї впливають;
- аналізувати ефективність окремих заходів бюджетної, податкової,

фінансово-кредитної та ринкової політики держави;

- обґрунтовувати пріоритети державної структурної, соціальної та екологічної політики.

Компетентності, що набуваються в результаті вивчення дисципліни:

Інтегральна компетентність:

Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері економіки, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики

Загальні компетентності:

ЗК05. Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей

СК03. Здатність використовувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері економіки, методи комп'ютерного моделювання, сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та науково-педагогічній діяльності.

СК05. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

СК07. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні наукові проєкти в економіці та дотичні до неї міждисциплінарні підходи, проявляти лідерство та відповідальність при їх реалізації; комерціалізувати результати наукових досліджень та забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності.

СК08. Здатність виявляти закономірності, поглиблено аналізувати і розв'язувати комплексні проблеми розвитку аграрної економіки та її окремих галузей в умовах посилення глобалізаційних та євроінтеграційних процесів

Програмні результати навчання:

РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.

РН02. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації

РН06. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, теоретичні та практичні проблеми економіки державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.

РН10. Вміти формулювати та застосовувати нові наукові підходи до оцінювання результативності функціонування аграрної економіки, розробляти стратегії виходу вітчизняних фірм на зовнішні ринки в умовах посилення глобальної макроекономічної нестабільності.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістова частина 1. Аграрна економіка

Тема 1. Теоретичні та методологічні основи аграрної економіки

Аграрна економіка, її зміст і завдання. Теоретичні і методологічні основи аграрної політики. Критерії та показники ефективності аграрної економіки. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва, суть та цілі аграрної політики держави. Суть, цілі та принципи аграрної політики. Елементи аграрної політики держави. Модель процесу формування аграрної політики. Групи інтересів в аграрній політиці.

Тема 2. Агропромисловий комплекс, його функціонально –компонентна структура та ресурсний потенціал.

Теоретичні та методологічні аспекти залучення населення і трудових ресурсів в аграрній економіці. Природні ресурси та їх використання. Земельні ресурси та їх використання. Лісові ресурси. Водні ресурси, їх використання. Кліматичні умови та їх вплив на сільськогосподарське виробництво. Особливості формування агропромислових комплексів. Сільське господарство. Галузі рослинництва. Тваринницькі галузі. Харчова промисловість.

Тема 3. Заходи регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку.

Класифікація інструментів регулювання аграрного виробництва. Заходи державного регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку, що мають вплив на рентабельність сільськогосподарського виробництва і заходи, що не мають вплив на рентабельність сільськогосподарського виробництва. Способи досягнення рентабельності сільськогосподарського виробництва. Заходи державного регулювання, що стимулюють попит на сільськогосподарську продукцію і заходи, що обмежують пропозицію сільськогосподарської продукції. Цінова політика на агропродовольчому ринку: завдання та основні інструменти. Державний адміністративний контроль за цінами: мінімальна ціна, максимально допустима ціна. Інструменти обмеження пропозиції сільськогосподарської продукції: виробнича квота, обмеження на використання сільськогосподарської землі. Інструменти щодо підвищення попиту на сільськогосподарську продукцію на внутрішньому ринку: державні закупівлі сільськогосподарської продукції, прямі цінові субсидії виробникам. Регулювання ринків виробничих ресурсів, що використовуються у сільськогосподарському виробництві. Структура та елементи ринку круп'яних культур в Україні

Тема 4. Економічні наслідки застосування окремих інструментів регулювання вітчизняного аграрного сектору.

Наслідки державного втручання в сільськогосподарське виробництво та завдання аналізу аграрної політики держави. Теоретичні основи аналізу рівня добробуту суспільства. Концепція витрат та концепція корисності в прикладній економічній науці про добробут суспільства. Основні концепції прикладної економічної науки про добробут (welfare economics): концепція надлишку виробника (producer surplus), концепція надлишку споживача (consumer surplus) та концепція ринкової рівноваги. Застосування аналізу добробуту суспільства при дослідженні ефективності використання інструментів аграрної політики держави.

Тема 5. Заходи регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією.

Роль торгівлі у розвитку сільськогосподарського виробництва. Базові теорії

міжнародної торгівлі агропродовольчою продукцією. Основні показники міжнародної конкурентоспроможності країни на світовому агропродовольчому ринку. Суть та завдання зовнішньоторговельної політики держави в аграрному секторі, основні аргументи на користь протекціонізму у агропродовольчій торгівлі. Основна відмінність між політикою протекціонізму і лібералізацією зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією. Інструменти регулювання імпорту агропродовольчої продукції: імпортне мито, квота на імпорт, вимоги щодо якості продукції. Інструменти регулювання експорту агропродовольчої продукції: експортне мито, експортна субсидія та її негативний вплив на світову економіку та внутрішній ринок країни, яка її застосовує.

Тема 6. Генеза, стан та перспективи державної підтримки аграрного сектору.

Реформування економічних відносин у аграрному секторі на початкових етапах ринкової трансформації економіки України. Основні засади державної аграрної політики у пореформений період. Нормативно-правова база сучасної аграрної політики України. Мета та пріоритети сучасної аграрної політики України. Основні чинники, що визначають результативність аграрної політики.

Макроекономічні та інституційні чинники аграрної реформи. Структура сільськогосподарського виробництва в Україні та структурна політика держави. Порівняльні переваги українського аграрного сектору на світовому агропродовольчому ринку, міжнародна конкурентоспроможність окремих агропродовольчих товарів. Державне регулювання експортно-імпоротної діяльності в АПК України.

Тема 7. Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору та регулювання світової агропродовольчої системи в рамках СОТ.

Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору: номінальний та реальний рівень захисту внутрішнього продовольчого ринку, показники державної підтримки виробників та споживачів сільськогосподарської продукції за методологією Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), визначення рівня підтримки аграрного сектору відповідно до методології СОТ (сукупний вимір підтримки). Загальні підходи до регулювання агропродовольчої торгівлі в рамках Світової організації торгівлі (СОТ). Уругвайська угода про сільське господарство (УУСГ) СОТ. Вимоги щодо доступу до внутрішнього агропродовольчого ринку в УУСГ. Правила застосування експортних субсидій у рамках СОТ. Регулювання внутрішньої підтримки сільськогосподарського виробництва відповідно до УУСГ. Питання підтримки сільськогосподарського виробництва у поточному раунді переговорів у рамках СОТ.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових частин і тем	Кількість годин											
	денна форма						вечірня форма					
	ус ьо го	у тому числі					ус ьо го	у тому числі				
		Л	П	ла б	ін д	с.р .		л	п	лаб	ін д	с.р .
Тема 1. Теоретичні та методологічні основи аграрної економіки	16	2	2	-	-	14	16	2	2	-	-	14
Тема 2. Агропромисловий комплекс, його функціонально – компонентна структура та ресурсний потенціал.	16	2	2	-	-	12	16	2	2	-	-	12
Тема 3. Заходи регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку.	16	2	2	-	-	12	16	2	2	-	-	12
Тема 4. Економічні наслідки застосування окремих інструментів регулювання вітчизняного аграрного сектору.	16	2	2	-	-	12	16	2	2	-	-	12
Тема 5. Заходи регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією.	16	2	2	-	-	14	16	2	2	-	-	14
Тема 6. Генеза, стан та перспективи державної підтримки аграрного сектору.	16	2	2	-	-	12	16	2	2	-	-	12
Тема 7. Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору та регулювання світової агропродовольчої системи в рамках СОТ.	20	2	4	-	-	14	20	2	4	-	-	14
Усього годин	120	14	16	-	-	90	120	14	16	-	-	90

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Теоретичні та методологічні основи аграрної економіки	2
2	Тема 2. Агропромисловий комплекс, його функціонально – компонентна структура та ресурсний потенціал.	2
3	Тема 3. Заходи регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку.	2
4	Тема 4. Економічні наслідки застосування окремих інструментів регулювання вітчизняного аграрного сектору.	2

5	Тема 5. Заходи регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією.	2
6	Тема 6. Генеза, стан та перспективи державної підтримки аграрного сектору.	2
7	Тема 7. Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору та регулювання світової агропродовольчої системи в рамках СОТ.	2
Разом		14

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Теоретичні та методологічні основи аграрної економіки	2
2	Тема 2. Агропромисловий комплекс, його функціонально – компонентна структура та ресурсний потенціал.	2
3	Тема 3. Заходи регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку.	2
4	Тема 4. Економічні наслідки застосування окремих інструментів регулювання вітчизняного аграрного сектору.	2
5	Тема 5. Заходи регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією.	2
6	Тема 6. Генеза, стан та перспективи державної підтримки аграрного сектору.	2
7	Тема 7. Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору та регулювання світової агропродовольчої системи в рамках СОТ.	4
Разом		14

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Не передбачено навчальним планом

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

Обов'язкова самостійна робота передбачає самостійне вивчення аспірантами окремих теоретичних питань тем дисципліни, виконання індивідуальних завдань, участь у роботі малих груп; систематизація вивченого матеріалу дисципліни.

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Тема 1. Теоретичні та методологічні основи аграрної економіки	14
2	Тема 2. Агропромисловий комплекс, його функціонально – компонентна структура та ресурсний потенціал.	12
3	Тема 3. Заходи регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку.	12
4	Тема 4. Економічні наслідки застосування окремих інструментів регулювання вітчизняного аграрного сектору.	12

5	Тема 5. Заходи регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією.	14
6	Тема 6. Генеза, стан та перспективи державної підтримки аграрного сектору.	12
7	Тема 7. Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору та регулювання світової агропродовольчої системи в рамках СОТ.	14
	Разом	90

Індивідуальні робота є однією з форм самостійної роботи здобувачів, яка передбачає створення умов для як найповнішої реалізації творчих можливостей і має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які здобувачі одержують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Вибіркове індивідуальне завдання передбачає підготовку реферату, статті, роботи на конкурс, участь у конференціях з метою підвищення рейтингу аспіранта.

Теми рефератів (індивідуальне завдання):

1. Особливості підтримки сільськогосподарського виробництва у країнах з різним рівнем економічного розвитку
2. Методика аналізу добробуту суспільства та її застосування при дослідженні наслідків окремих заходів аграрної політики держави.
3. Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва.
4. Особливості формування галузевих агропромислових під комплексів.
5. Стан конкурентоспроможності аграрних підприємств Херсонської області та перспективи її підвищення.
6. Інвестиційне середовище функціонування аграрних підприємств
7. Суть та основні завдання спільної аграрної політики (САП) ЄС.
8. Державне регулювання експортно-імпоротної діяльності в АПК України.
9. Потенційні наслідки вступу України до СОТ для вітчизняного аграрного сектору.
10. Удосконалення відносин власності та форм господарювання в аграрному секторі
11. Екологічні чинники аграрної реформи в Україні

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання, які використовуються: словесні, наочні, пояснювально-ілюстративні, аналітичні, дослідницькі.

Активізація навчально-пізнавальної діяльності здобувачів здійснюється через застосування таких форм навчання, як: проблемні лекції, лекції теоретичного моделювання; презентації навчальних матеріалів, виконаних творчих завдань, рефератів, есе; застосування наочних матеріалів; моделюючі вправи, розв'язування творчих задач та завдань; консультації (настановні, контрольні, проблемні); написання наукових завдань.

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Використовують наступні методи контролю: усний, письмовий, комбінований, дискусійний.

Форми контролю, які використовуються:

Поточний контроль: передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів із зазначеної теми (у тому числі, самостійно кожному семінарському та опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та передбачає проведення тестування, перевірки творчих завдань, оцінки за активність здобувачів на заняттях, тези виступів на конференціях, участь у конференціях, публікація статті, створення презентацій

Поточний підсумковий контроль: залік

Проміжний контроль з дисципліни включає оцінювання результатів самостійного вивчення теоретичного та практичного матеріалу.

Основні методи контролю знань здобувачів:

за окремою змістовою частиною:

- усна перевірка (опитування, розв'язання проблемних ситуацій тощо) на практичних заняттях, враховуючи, що рівень підготовки здобувача науково-освітнього рівня доктор філософії відображає систематичність його самостійної роботи над курсом (8 занять $\times$ 5 бал = 40 балів);

- тестова перевірка за темами дисципліни (6 тем $\times$ 3 бал = 18 бал);

- практична перевірка - розв'язання задач, вправ (6 робіт $\times$ 3 бали = 18 бал);

- захист рефератів, доповідей (2 роботи $\times$ 4 бали = 8 балів);

- виконання і захист ІНДЗ (1 робота $\times$ 6 балів = 6 балів).

- до 10 додаткових балів за участь у неформальній освіті, участь у конференціях, проходження стажування тощо.

Поточний контроль: загальна (максимальна) сума балів за змістові частини – 90; загальна (максимальна) сума балів, з урахуванням додаткових балів - 100.

Здобувач науково-освітнього рівня доктор філософії може бути допущений до іспиту, якщо він має позитивні оцінки за підсумками кожної із змістових частин.

Підсумковий контроль: залік.

Максимальна кількість - 100 балів.

Опитування є один із способів обліку знань. Критерії оцінювання відповідей:

- повнота і правильність відповіді;

- ступінь усвідомлення та розуміння вивченого;

- повне і правильне викладення (оформлення) відповіді.

Оцінка “5” (відмінно) – 5 балів – ставиться, коли вивчений матеріал засвоєний у повному обсязі, здобувач науково-освітнього рівня доктор філософії володіє необхідними знаннями і вміннями. Відповіді здобувача науково-освітнього рівня доктор філософії демонструють глибоке розуміння матеріалу, правильне застосування знань і умінь, необхідних для відповіді, не містять істотних помилок. Здобувач точно формулює думки і обґрунтовує їх послідовно, логічно викладає матеріал, виявляє вміння ілюструвати теоретичні знання, аналізує, наводить приклади і розв'язує проблемно-практичні ситуації, робить висновки.

Оцінка “4” (добре) – 4 бали – ставиться, коли здобувач науково-освітнього рівня доктор філософії володіє необхідними знаннями і вміннями (вимоги, що й на оцінку відмінно), проте у засвоєнні навчального матеріалу мають місце незначні прогалини і окремі неточності. Відповіді здобувача виявляють розуміння матеріалу, правильне застосування знань і умінь, необхідних для відповіді, але містять окремі помилки і невеликі неточності. При викладенні матеріалу допускається деяка непослідовність, незначні неточності у формуванні думок.

Оцінка “3” (задовільно) – 2-3 бали – ставиться, якщо здобувач науково-освітнього рівня доктор філософії володіє знаннями і уміннями з дисципліни, але вони носять розрізнений характер, знання недостатньо глибокі, а уміння проявляється слабо. У засвоєнні навчального матеріалу мають місце суттєві неточності. Відповіді не глибокі, містять істотні помилки, у тому числі у висновках, аргументація слабка.

Оцінка “2” (незадовільно) – 0-1 бали – здобувач науково-освітнього рівня доктор філософії розв’язує завдання без належного теоретичного обґрунтування результатів, рішення має суттєві помилки, зовсім не розв’язує завдання або невірно.

Виконання тестових завдань. Тематичний тест складається з 15 завдань за правильне виконання яких здобувач науково-освітнього рівня доктор філософії отримує 3 бали. Одне правильно виконане тестове завдання має вагу в 0,2 бали.

Оцінка “5” (відмінно) – 2,8-3,0 бал.

Оцінка “4” (добре) – 2,0 - 2,6 бали.

Оцінка “3” (задовільно) – 1,2 - 1,8 бали.

Оцінка “2” (незадовільно) – 0 - 1,0 бали.

Виконання і захист доповідей. Критеріями оцінювання реферативних робіт є повнота розкриття теми, висвітлення сучасного стану та перспективних змін об’єкта дослідження, дотримання логіки та послідовності викладу, якісне оформлення реферату з дотриманням вимог вищої школи, володіння матеріалом обраної теми при презентації реферату. Максимальна кількість балів за реферат з його захистом – 4 бали.

Оцінка “5” (відмінно) - 4 бали, якщо:

- тема реферату актуальна та відзначається практичною спрямованістю;
- у роботі здійснено ґрунтовний аналіз усіх аспектів проблеми;
- використано сучасні джерела, у тому числі періодичні видання, монографії, які дають змогу висвітлити теоретичні й прикладні аспекти теми;
- матеріал роботи добре структурований, логічно викладений та побудований на конкретному прикладі;
- висновки відповідають завданням роботи, свідчать про реалізацію мети дослідження;
- рекомендації є обґрунтованими та мають практичну значущість;
- роботу оформлено з дотриманням встановлених правил.

Оцінка “4” (добре) – 3 бали, якщо:

- тема реферату актуальна;
- у роботі здійснено аналіз основних аспектів проблеми;
- використано джерела, які дають змогу розкрити теоретичні й прикладні аспекти теми;
- матеріал роботи структурований, логічно викладений та побудований на конкретному прикладі;
- висновки відповідають завданням роботи;
- рекомендації мають практичну спрямованість;
- оформлення роботи в цілому відповідає встановленим правилам.

Оцінка “3” (задовільно) – 2 бали, якщо:

- здійснений здобувачем вищої освіти науково-освітнього рівня доктора філософії теоретичний аналіз не повною мірою відповідає темі, меті і завданням дослідження;

- використані джерела не дають можливості повністю розкрити проблему;
- висновки не повністю відповідають завданням роботи;
- рекомендації недостатньо обґрунтовані;
- робота в цілому оформлена згідно з правилами, але є певні недоліки.

Оцінка “2” (незадовільно) – 0-1 бали, якщо:

- здійснений здобувачем вищої освіти науково-освітнього рівня доктора філософії аналіз не відповідає темі, меті і завданням дослідження;
- у змісті реферату не аналізується об’єкт дослідження, певні положення не ілюструються (в т.ч. таблицями, графіками тощо).
- здобувач вищої освіти науково-освітнього рівня доктора філософії не використовував необхідні літературні, нормативні джерела і статистичні дані;
- висновки не відповідають завданням роботи;
- оформлення роботи не відповідає встановленим правилам.

Виконання і захист індивідуальних навчально-дослідних завдань

Якщо при перевірці в ІНДЗ не виявлено суттєвих помилок, оформлення її відповідає вимогам, то така робота може бути прийнята без захисту з оцінкою „відмінно”. У всіх інших випадках ІНДЗ захищається автором з виставленням відповідної оцінки в межах до 6 балів.

Оцінка “5” (відмінно), що відповідає 6 балам, ставиться: при виконанні ІНДЗ у повному обсязі, таблична та графічна частина не мають помилок; відповіді на запитання вичерпні й аргументовані; оформлення відповідає вимогам.

Оцінка “4” (добре), що відповідає 4 балам, ставиться якщо: ІНДЗ виконано в повному обсязі і вона не має помилок, які потребують її переробки; відповіді на запитання даються по суті, але не в деталях.

Оцінка “3” (задовільно), що відповідає 2 балам, ставиться, якщо ІНДЗ виконана не в повному обсязі; мають місце помилки; оформлення не відповідає вимогам; відповіді на запитання даються не в повному обсязі.

Оцінка “2” (незадовільно), що відповідає 1 балу, виставляється якщо: ІНДЗ виконана не в повному обсязі; мають місце суттєві помилки, які тягнуть за собою переробку; оформлення не відповідає вимогам; на запитання здобувач вищої освіти науково-освітнього рівня доктора філософії дає неправильні відповіді.

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ З ДИСЦИПЛІНИ «АГРАРНА ЕКОНОМІКА»

(підсумковий контроль - залік)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Додаткові бали	Підсумковий бал
Змістовний модуль 1									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	10	100
8	12	11	12	11	14	8	14		

T1, T2 ...T7 – теми змістових частин.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності/Local grade	Оцінка ЄКТС/ ECTS grade		Оцінка за національною шкалою/National grade для заліку
90–100	A	Excellent	Зараховано/Passed
82-89	B	Good	
74-81	C		

64-73	D	Satisfactory	
60-63	E		
35-59	FX	Fail	Не зараховано/Fail
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Для освоєння навчальної дисципліни «Аграрна економіка» розроблено:

1. Лекційний матеріал.
2. Методичні рекомендації до семінарсько-практичних занять.
3. Методичні рекомендації для самостійної роботи здобувача.
4. Тестові завдання.

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Hranovska V.H. Geomarketing as a tool for ensuring the competitive development of agricultural enterprises / Scientific approaches to modernizing the economic system: vector of development: collective monograph / V. O. Boiko, N. I. Verkhoglyadova, O. M. Volska, V. H. Hranovska. – Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2020. 352 p. (55-74 p)
2. Kyrylov, Y., Hranovska, V., H. Zhosan, I. Dotsenko Innovative Development of Agrarian Enterprises of Ukraine in the Context of the Fourth Industrial Revolution. Solid State Technology. 63 (6), 2020, pp. 1430 – 1448.
3. Theodore A. Feitshans (2019). Agricultural and Agribusiness Law
4. Андрушко Р., Мирончук З. Агроінновації як об'єкт обліку та контролю. *Аграрна економіка*. 2020 Т. 13 № 3-4. С. 10-19.
5. Антошкін В. К. Закордонний досвід державного сприяння розвитку аграрного сектора в контексті забезпечення економічної безпеки. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2021. № 1. С. 21–30.
6. Височанська М. Я. Аспекти системного підходу до еколого- економічних засад розвитку аграрного сектору в контексті транскордонного співробітництва. *Економіка та держава*. 2021. № 6. С. 73-77.
7. Іванілов О. Економіка підприємства. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 728 с.
8. Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка: навчальний посібник. Н.Мацелюх, І.Максименко. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 382 с.
9. Комарницький І.Ф., Терлецька Ю.О. Антикризове управління підприємством: теорія та практика: навч. посіб. 3-є вид., без змін. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т. 2020. 248 с.
10. Морарь Д. Р. Напрями розвитку державно-приватного партнерства в аграрному секторі економіки України . Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 10. С. 89-95.
11. Світова економіка = World economics : навч. посіб. / [В. М. Фомішината ін. ; за ред. В. М. Фомішиної]. Укр.-англомов. вид. Одеса : Олді плюс, 2021. 611 с.

Допоміжна

1. Височанська М. Я. Еколого-економічні основи розвитку аграрного сектору у контексті транскордонного співробітництва. *Агроекологічний журнал*. 2021. № 2. С. 46-51
2. Височанська М. Я. Еколого-економічні та соціальні ризики розвитку аграрного сектору у контексті транскордонного співробітництва. *Агросвіт*. 2021. № 12. С. 45-50.
3. № 12. С. 45-50.
4. Галушка З.І. Катаранчук Г.Г. Поведінка домашніх господарств України: моделі та особливості регулювання : монографія. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2018. 190 с.
5. Господарський менталітет та національні особливості процесів соціалізації економіки : монографія / З.І. Галушка, О.О. Лусте. Чернівці, Чернівецький нац. ун-т, 2017. 264 с.
6. Грановська В. Г. Підвищення конкурентоспроможності продукції овочівництва на основі управління якістю. Сучасні тренди і перспективи розвитку овочівництва у Херсонській області : монографія. Вип.2 / за ред.. д.е.н., проф.. Н.С. Танклевської. Херсон: ВД «Гельветика», 2019. 308 с.
7. Грищенко Н. В. Кадрові ресурси в системі економічного потенціалу аграрних підприємств Електронний. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2020. № 6. С. 266-270.
8. Губар Ю., Хавар Ю., Гулько О., Івахнюк Х. Аналіз світового досвіду для формування ринку землі в Україні. *Аграрна економіка*. 2021. Т. 14 № 1-2. С. 27-35.
9. Кирилов Ю.Є., Грановська В. Г. Забезпечення конкурентних переваг аграрних підприємств шляхом впровадження технологічних інновацій у виробничі процеси. *Агросвіт*. 2019. № 23 С. 3-7.
10. Колотуха С. М. Мельник К. М., Пономаренко О. В. Проблеми фінансово-кредитного забезпечення аграрного сектору економіки. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2021. Вип. 98(2). С. 123-134.
11. Крикунова В.М., Грановська В.Г. Інноваційні підходи до технології виробництва і диверсифікації бізнесу в овочівництві / матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні технології та актуальні питання післязбиральної доробки плодоовочевої продукції як важіль підвищення економічної ефективності», (Херсон 14-15 березня 2019 р.) Херсон : ВД «Гельветика», 2019. 560 с.
12. «Гельветика», 2019. 560 с.
13. Пищенко О. В. Напрями гармонізації інтересів суб'єктів механізму регулювання еколого-економічної безпеки аграрного сектору. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2020. № 3. С. 266-269.
14. Погребняк Л., Дудяк Р., Бугіль С. Вплив пандемії Covid-19 на стан туристичного та рекреаційного бізнесу в Україні. *Аграрна економіка*. 2020 Т. 13 № 3-4. С. 62-67.
15. Поленкова М. В. Специфіка функціонування підприємств аграрного сектору у контексті соціально-економічного розвитку України. *Центральноукраїнський науковий вісник . Економічні науки*. 2020. № 5. С. 238- 245.
16. Рібейро Рамос О. О. Обліково-інформаційний аспект оцінювання фінансово-економічної ефективності екологічного менеджменту аграрних підприємств. *Управління економікою: теорія та практика*. 2020. С. 204-215.

17. Томашук І. О. Теоретичні аспекти сутності банківського кредиту та особливості кредитних відносин в аграрному секторі економіки. Економіка АПК. 2021. № 5. С. 101-112.

Інформаційні ресурси Інтернет – джерела для самостійної підготовки та проведення науково-дослідних робіт

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>
3. Архів наукового журналу "Аграрна Економіка" ("Agrarna Ekonomika"). URL: <http://agrarianeconomy.kl.com.ua/agrarianeconomy/index.php/en/archive>
4. Архів наукового журналу "Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка". URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal>
5. Архів наукового журналу "Таврійський науковий вісник. Серія: Сільськогосподарські науки". URL: <http://www.tnv-agro.ksauniv.ks.ua/>
6. Офіційний сайт Державної статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України <https://minagro.gov.ua/ua>
8. Офіційний сайт Міністерства економіки України URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
9. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
10. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/>
11. Реєстри в АПК. URL: <https://minagro.gov.ua/ua/file-storage/reyestri-v-apk>
12. Репозитарій ХДАЕУ. URL: <http://dspace.ksau.kherson.ua/>